

מט-ב הכא גבי פדיון נמי לא שנא. (1)

מועילים הקידושין אף על גב שנתעכלו המעות, משום דבידו לקדשה מעכשיו אם היה רוצה, אבל הכא גבי פדיון הרי אין בידו

ושמואל אמר לך: התם, בקידושי אשה

פדיון הבן לקידושין, וכי היכי אשכחן פדיון הבן בהנאה, והלא בעינן דבר המיטלטל וגופו ממון בפדיון הבן, [וכמבואר לקמן נא א, דילפינן מכלל ופרט וכלל שרק באלו פודים, ומטעם זה אין פודין בשטרות שאין גופן ממון, ולא בקרקעות שאינן מיטלטלות]!?

וכתב ליישב, דהנאה מחשבא שפיר גופו ממון, כי ההנאה שוה ממון מצד עצמה, ולא דמי לשטרות שוויין מחמת גביית הכסף שיבוא על ידי השטר. ומיחשבא נמי דבר המיטלטל, דלא נתמעט מדרשת "דבר המיטלטל" אלא קרקע שהיא ממשות שאינו מתלטל, [ראה שם ראייה לזה]. וכתב, דשוב מצא במנחת חינוך מצוה שצב, שכתב בפשיטות דפודין פדיון הבן בהנאה כגון "שחוק לפני".

ב. באבני מלואים [כח טז] הביא שיטת הרמב"ם שאם כי בקדושין המקדש במלוה אינה מקודשת, מכל מקום במכר — קנה. והקשה: מאי שנא פדיון הבן דלא מהני מלוה וכמבואר בסוגייתנו [היינו מדמדמינן לה לקידושין, משמע, דגם כאן צריך לטעם דלמלוה לא דמו], דבמלוה שהיה כבר ביד כהן אליבא דכולי עלמא אינו פדוי, ומאי שנא ממכר דחשיב מלוה כסף! וכתב ליישב בדרך אפשר, דפדיון הבן שאני דאפילו בשטר חוב של אחרים אין פודין ומשום דאין גופן ממון, והוא הדין מלוה ידידה לא מהני מהאי טעמא דאין גופה ממון. אך דחה תירוץ זה, שהרי בחילול הקדש מועיל מלוה, אף על גב שאין מחללין בדבר שאין גופו ממון, ובהכרח דשאני משטר חוב דאחרים שעיקרו אינו אלא לראיה אבל מלוה ידידה חשיב ממון, והדרא קושיא לדוכתיה, ולא יישב. [וראה עוד ב"קצות החושן" ככו ט].

דמו ולא לפקדון דמו! לפקדון לא דמו, כלומר דנימא דאם לא נשתייר בו שוה פרוטה אינה מקודשת, וכדארמין ב"האיש מקדש": התקדשי לי בפקדון והלכה ומצאתו שנגנב או שנאבד, אם נשתייר בו שוה פרוטה מקודשת. משום דפקדון ברשותא דמרייהו קא מתאכלי, והני ברשותא דידה קא מתאכלי. למלוה נמי לא דמו, מלוה להוצאה ניתנה, והני בתורת קדושין יהבינהו ניהלה. כלומר, דנהי דמלוה דעלמא אינו קונה, היינו משום דמשעה ראשונה שלה היא, וכשהיא מיקדשה בה לא יהיב לה מידי, אבל בוו שמתחילה על דעת קדושין ניתנה, אף על גב דהשתא ליתנהו לזווי, מעיקרא מקניא נפשה בהנהו זווי דיהיב לה [כיון שהשעבוד מכח הנתינה עדיין קיים בשעת זמן חלות הקידושין, וכמבואר במפרשים]. ואף על פי שאם תחזור בה תהא חייבת להחזיר המעות, דמכל מקום הדבר ברשותה. והוסיף הר"ן: ומיהו משמע, שאם הוא חוזר בו אינה חייבת להחזיר, דאי לא במאי מיקדשה, הרי אינם קנויים לה עד סוף שלשים, והרי נתאכלו בינתיים.

אבל הרשב"א כתב: טעמא דמילתא, כיון דלשם קידושין ניתנו בתחילתן, אף על פי שבשעה שראויין לחול אינם בעולם, מכל מקום כיון שאם לא נגמר הקנין יש עליה להחזירם, רואין אנו אותם כאילו הם בעין, ובאותה הנאה היא מתקדשת.

1. א. בקהלות יעקב [קדושין מו בנדמ"ח] הביא להקשות: לפי שיטת הרשב"א [הובא בהערות בסוף עמוד א] שהקדושין נעשים כמה שאינו חוזר בו ואינו תובע את הכסף, ואיכא הנאה, ובה היא מתקדשת, אם כן, האיך מדמה הגמרא כאן

ואף על גב דקיימא לן, דכל היכא דפליגי רב ושמואל [בכל מקום שנחלקו רב ושמואל], הלכתא כרב באיסורי [באיסור והיתר] והלכתא כשמואל בדיני [בדיני ממונות], הכא — גבי פדיון אף על גב דאיסורי הוא

לפדותו מעבשיו, ולכך אין מועיל הפדיון אם נתעכלו המעות עד שעת הפדיון.⁽²⁾

קובעת הגמרא את פסק ההלכה בזה:

ואמר לו "אם תלד אשתי זכר הילך פדיונו שיחול הפדיון לאחר שיהיה לו שלשים יום", כי אז אפילו אם לא נתאכלו המעות אין בנו פדוי, כיון דהוי מחוסר מעשה שעדיין לא נולד, וראה בזה בהערות הנדמ"ח הערה 188.

ובאבני מלואים [מג א ד"ה ובעיקר] השיג על ה"משנה למלך", שאין להוכיח יסודו מטוגייתנו, כי במתנות כהונה, כיון שאפילו אם בא הפדיון לידי הכהן בעל כרחו של האב נמי בנו פדוי, שהרי כהן גובה מנכסים משועבדים בעל כרחו של האב, "משום הכי כל שפדיונו ביד הכהן לאחר שלשים, ממילא הבן פדוי כיון שיש ביד הכהן מנכסי האב". [לכאורה צריך ביאור: הניחא אם לא נתאכלו המעות, אבל אם נתאכלו המעות האיך מועיל לשיטת רב?!].

ובחזון איש שם כתב ליישב את קושיית ה"משנה למלך": נראה דפדיון בנו לא שייך לדבר שלא בא לעולם, שחמש סלעים איתנייהו בעולם, והכהן יכול לזכות בהן גם עתה, אלא שאנו מסופקים בכוונת המצוה:

דרב סבירא ליה, שיכול ליתן תוך שלשים ויזכה בהן הכהן עכשיו בעד מצות הפדיון שלאחר שלשים, ועד שלשים יכול האב לחזור והכהן יכול לחזור, אלא שבסוף שלשים אם לא חזרו חל עתה הפדיון והכסף שלו משעת הנתנה בעד פדון בנו שנחלט עתה.

ושמואל סבירא ליה, שמצות הפדיון שיזכה הכהן במעות לאחר שלשים דוקא בשעת חיוב המצוה, וזהו צורת המצוה שיזכה עתה הכהן מידו חמש סלעים, ומודה שמואל שאין צריך הסכמת רצונו עתה דוקא, אלא אם הכהן זוכה

2. **א. כתב מהרי"ט אלגאזי** באות עד, דלפי זה אם מקדש אשה באופן שאינו יכול לקדשה עכשיו, וכגון באומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר, דלפי רבי מאיר הסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הרי היא מקודשת, אם כן, באמת לא תהיה מקודשת אלא אם כן, היו המעות בעין לאחר שהתגייר, אבל אם נתעכלו המעות — לא.

ב. במשנה למלך [אישות ד ז ד"ה ודע], נתקשה: האיך מועיל הפדיון לאחר שלשים, והרי כל דבר שאינו יכול לעשותו עכשיו, חשוב דבר שלא בא לעולם [וכמו קידושין לאחר הגירות שלו או שלה], וקיימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם?! ותיריך: שאני פדיון שהוא מחוסר זמן, וזמן ממילא קאתי, ולא חשיב דבר שלא בא לעולם.

וביאר **בחזון איש** [הלכות קידושין סא ז] את הקושיא: כוונתו בין לרב בין לשמואל, דהא היכא דאיתנייהו בעינייהו מודה שמואל, ואף על גב שלא גילה דעתו לאחר שלשים שרצונו שיחול הפדיון בכסף שביד כהן זה, ואפילו הוא ישן או אפילו חזר בו בלב ולא אמר בפני עדים — חל הפדיון תיכף לאחר שלשים, דמהני רצונו בשעת נתינה לתפוש הפדיון לאחר מכאן, ואילו בדבר שלא בא לעולם לרבנן, אף אם המעות בעין, וגם התנה שתקנה המעות לאחר שתתגייר לא מהני, שאין רצונו בדבר שלא בא לעולם — רצון לתפוש קנין, וזוהו הכריח המל"מ דמחוסר זמן לא מיקרי דבר שלא בא לעולם.

ולפי זה כתב **מהרי"ט אלגאזי** [עו ה], שאם היתה אשתו מעוברת, ונתן חמש סלעים לכהן,

— הלכתא כוותיה דשמואל, שאם נתעכלו המעות אין הבן פדוי.⁽³⁾

ומקשינן לשמואל מהא דתנן במשנתנו:

מת [הבן] בתוך שלשים יום, אף על פי שנתן לכהן יחזיר לו חמש פלעים —

ומשמע: טעמא דמת הבן הוא דיחזיר, הא לא מת הבן בנו פדוי — וכרב!?

ומשנינן: הכא במשנתנו במאי עסקינן: דאיתנהו למעות בעינייהו [המעות קיימים] כשעברו שלשים יום מלידת הבן, וכזה

רב ושמואל לפי שיטת רש"י הסובר ששלשים יום הוא משום חשש נפל.

3. א. כתב מהר"ט אלגאזי [עה א]: אולם דעת רבינו הרמב"ן והרא"ש בפסקיו, דהלכתא כרב, דהא קיימא לן הלכתא כרב באיסורי, וכן דעת הרמב"ם [ביכורים יא יח]. ועל כרחך צריך לומר שלא היתה להם גירסא זאת, וכמו שכתב ה"כסף משנה" שם.

והוסיף שם לבאר את הטעם שהרמב"ן והרא"ש הביאו ראייה דהלכתא כרב ולא הסתפקו בכלל זה דהלכתא כרב באיסורי, שהוא כדי שלא נאמר: מאן לימא לן דאיסורא הוא, דאם היה הבן אסור בהנאה ועל ידי פדיון הוא מתירו, הוה אמינא דלחשיב איסורא, אבל אחר האמת שהפדיון לא בא להתיר שום איסור, אין כאן אלא חיוב ממון, ואכתי יש לומר דהלכתא כשמואל בדיני, ולכן הצרכו לומר טעם אחר.

ובשערי ישר [שער ה פרק כה] כתב, דממה דחשבינן לה מילתא דאיסורא, מוכח, דמצות פדיון הבן אינה רק מצות מתנות כהונה לחוד, אלא שמלבד פריעת הכסף צייתה תורה לפדות את הבכור מה שיש בו איזה ענין קדושת בכורה. וראה שם ביאור הטעם דלענין ספק אזלינן לקולא.

ב. ובמהרי"ט אלגאזי שם הקשה: למה יהיה זה מילתא דאיסורא, כיון דקיימא לן דבין ספק דמציאות בין ספק דינא, הרי הוא פטור כדין כל ספק ממון לקולא, [והביא כן מכמה מקומות], אם איתא דפדיון מילתא דאיסורא

על ידי גילוי רצונו הקדום בתוך שלשים יום, נמיר שפיר מתקיים המצוה, כיון שנעשה הכסף של כהן אחר שלשים, ואם אמר לכהן שיזכה משעת נתינה בעד המצוה העתידה, אינו פדוי לשמואל אף שהמעות עדיין בעין לאחר שלשים. והנראה מדבריו לכאורה, שלדעתו אין במצות פדיון הבן אלא מצות נתינה ופריעת חוב בעלמא, אבל אין כאן איזה חלות פדיון, [ודלא כמובא בהערות לעיל בשם הגרשש"ק בשערי ישר ששני דינים יש בוה], ולכן לא יתכן לדון בזה משום חלות בדבר שלא בא לעולם.

ובקהלות יעקב [קדושין סימן מו ד"ה תו] נקט בהבנת דברי שמואל שהחסרון הוא משום דבר שלא בא לעולם [וזה הוא שלא כדברי האחרונים הנוכרים], והקשה, שלפי שיטת הרשב"א בדין נתאכלו המעות, נמצא דמעיקרא בשעת נתינה אינו עושה מאומה, ורק נתינה זו היא סיבה שעל ידי זה איכא אחר כך מציאות הנאה, וכל המעשה הוא אחר כך, ומה ענין דבר שלא בא לעולם הכא, הלא בשעה שהוא דבר שלא בא לעולם אינו עושה שום מעשה קנין. [ו לפי מה שביאר ה"חזון איש" דאפילו כשהמעות בעין קשיא, כיון שבשעת החלות אין לו דעת קנין, לכאורה אין מקום לדברי הקהלות יעקב].

ג. כבר הובא בהערה לעיל, שהתוספות הוכיחו מסוגיא זו, שזמן שלשים לפדיון הבן אינו משום חשש נפל, שהרי אם כן, כיון שחי שלשים יום איגלאי מילתא למפרע שאינו נפל, ולמה לא יחול הפדיון לכולי עלמא. ומהרי"ט אלגאזי [עו ד] האריך הרבה בביאור מחלוקת

אפילו שמואל מודה שהבן פדוי, וכפי שנתבאר לעיל.⁽⁴⁾

תא שמע דלא כשמואל מהמשך משנתנו:

מת האב בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה הבן, עד שיביא הבן ראייה שנפדה. ומשמע: אם יביא ראייה שנפדה יהא פדיונו פדיון, וכרב?!?

ומשנינן: התם נמי דאיתנייהו למעות בעיניהו [אף שם מיירי שהמעות בעין].

תני תנא קמיה דרב יהודה: הפודה את בנו בתוך שלשים יום בנו פדוי, ואפילו נתעכלו המעות.

אמר תמה ליה רב יהודה לההוא תנא: והרי

שמואל אמר שאין בנו פדוי, ואילו את אמרת בנו פדוי?! אלא כך תני: אין בנו פדוי.

ואף על גב דקיימא לן כרב באיסורי ובשמואל בדיני, וכאן הרי זה איסורי, מכל מקום הכא הלכתא כוותיה דשמואל.⁽⁵⁾

שנינו במשנה: הוא לפדות ובנו לפדות, הוא קודם לבנו:

תנו רבנן: הוא לפדות ובנו לפדות, הוא קודם לבנו.

רבי יהודה אומר בנו קודמו, שמצותו על אביו ומצות בנו עליו, וכמבואר במשנה.

אמר פירש רבי ירמיה: הכל — תנא קמא

הוא, הא קיימא לן דספק איסורא אזלינן לחומרא!?

כבר עמד מהר"י קורקוס בזה, ותירץ, וזה לשונו: דכשאנו מסופקים אם חייב בפדיון, אנו אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה דמונא הוא, אבל כשהוא ודאי חייב בפדיון ואנו מסופקים אם הוא פדוי — איסור נקרא זה, כיון שבודאי חייב במצוה, ואנו מסופקים אם נפטר או לא. אי נמי אפשר, אף על גב דהוי ממונא ואנו דנין ספיקו להקל, כיון שיש חיוב מצוה בדבר קרינן ליה איסורא לפסוק כרב ודלא כשמואל, דמאי דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי, היינו לפי שידעו בעלי התלמוד שרב היה בקי יותר בדבר של איסור והיה יורד לעומקו של דין, ושמואל בדיני ממון. וכיון שכך אנו דנין זה כאיסור, כיון שיש חיוב מצוה בדבר, ופסקינן כרב. והראשון נכון, עכ"ל. ואילו מהר"ט אלגאזי שם אימץ יותר את התירוצו השני, ראה שם.

וראה עוד מה שכתב בשערי ישר שם בביאור

ענין זה.

4. אין להקשות: מכל מקום האיך קתני מת תוך שלשים יום — יחזיר, והרי לשמואל אפילו לא מת תוך שלשים יום יחזיר אם רצון האב בכך, כי הרי פקדון הם בידו. זו אינה קושיא, כי כוונת המשנה לומר, שאפילו אם בא האב לתבוע לאחר שלשים יום — יחזיר.

5. כתב הרמ"א [יורה דעה סימן שה סעיף ג]: "יש אומרים, דאם אין המעות קיימים או שהחזירם לאב בתוך שלשים אפילו בדיעבד אין בנו פדוי. וטוב להחמיר ולחזור ולפדותו".

ובשערי ישר שער ה פרק כה תמה: למה יהא ספק זה חמור משאר ספיקות של פדיון הבן שאנו דנים בהם כדין ספק ממון שהמוציא מחבירו עליו הראיה?! ודחה מה שהביא שם בשם הר"ט אלגאזי שהוא משום "איני יודע אם פרעתין", ומשום שבמקור הדברים ב"תרומת הדשן" מבואר שטעמו הוא משום שזה הוא כמו

ולפיכך, **בהני חמש בני חורין** שיש בידו פריק ליה לבריה [פודה הוא את בנו] ולא את עצמו, וכדאמר רבי יהודה "בנו קודמו", שהרי אם יפדה את עצמו תחילה מבני החורין, שוב לא יוכל לגבות ממשועבדים בשביל בנו, שהרי לא נשתעבדו לפדיונו. (7)

ורבנן פברין, מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, ונמצא שמאותם חמש סלעים שביד הלוקח אינו יכול לפדות כלל, ואין בידו אלא חמש סלעים, הלכך מצוה דידיה עדיף.

מתניתין:

חמש סלעים של פדיון הבן משערים במנה צורין! שסלע של פדיון הבן הוא אחד מעשרים וחמשה ממנה צורי.

ורבי יהודה — **מודים, דהיכא דליכא לאב אלא חמש סלעים, הוא קודם לבנו** — ומאי טעמא? **דמצוה דידיה** [מצותו על עצמו] עדיף ממצות בנו עליו, [ודלא כמשמעות פשוטת לשון המשנה שמצותו על אביו ולא עליו, ולכן קודמת מצות בנו שהיא עליו].

כי פליגי תנא קמא ורבי יהודה **היכא דאיכא חמש סלעים משועבדות** ביד לוקח שקנה מן הסב, (6) **וחמש בני חורין** ביד האב, ונחלקו רבי יהודה וחכמים, למי יתן את חמשת בני החורין שבידו, וכדמפרש ואזיל:

רבי יהודה סבר: מלוה הכתובה בתורה **ככתובה בשטר דמיא**, ולכן: פדיון שהוא כתוב בתורה דינו כמלוה בשטר שהוא גובה אף מן הלקוחות שקנאום לאחר שנתחייב הסב בפדיון בנו, ואם כן, **דידיה** [את פדיון האב] הרי מצי אזיל הכהן וטריף ממשעבדי שלכן נשתעבדו —

ב. ביאור מה ששינונו במשנתנו: שמצותו על אביו ומצות בנו עליו, היינו — על פי רש"י בד"ה ודידיה — כיון שמצותו על אביו הוא, הרי נמצא שיכול לגבות ממה שמכר האב, ואילו מצות בנו שהיא עליו אינו יכול לגבות מנכסים שמכר הסב, וממילא דין הוא — כדי לצאת ידי שניהם — שיתן עבור בנו מן בני החורין, ולמצותו שלו יגבה הכהן מן המשועבדים.

וראה עוד ברש"י בקידושין כט ב [שם הובאה סוגיא זו] שכתב: ככתובה בשטר דמיא, ובפדיון עצמו היה מחוייב קודם ששיעבד קרקעותיו ויטרוף את הלקוחות, הילכך בחמש בני חרי פריק לבריה, דאין זה אונאה ללקוחות, שהרי מצות בנו עליו יותר ממצותו. ומלשונו נראה שלא שיעבד הסב את קרקעותיו, אלא האב עצמו מכר את קרקעותיו אלא שמכרם קודם

ספק איסור, ראה שם. וביאר שם על פי שיטתו שבפדיון הבן יש ענין ממון וענין מצוה לפדות את קדושת הבכור, ראה שם שהאריך.

6. כן נראה בפשוטו לפרש על פי מה שכתב רש"י בד"ה ודידיה: והיינו דקאמר "שמצותו על אביו", שמאביו נשתעבדו אותם נכסים לכהן, וראה בכל זה בהערה בהמשך הענין.

7. א. בהכרח צריך לכאורה לפרש — כפי שנתבאר בפנים — ד"בנו קודמו" היינו שיפדה תחילה את בנו מחמשת הסלעים בני החורין, וזה הוא שכתב רש"י "ובהנך חמש בני חורין פריק ליה לבניה מיד", שהרי אם פודה תחילה את עצמו מן המשועבדים אם כן, לענין מה אנו אומרים שבנו קודמו.

שלשים של עבד שמתחייב בהם שור שהמית עבד ליתן לאדוניו, וחמישים כסף בקנס של אונם ושל מפתח נערה בתולה, ומאה כסף של מוציא שם רע — כולם חיובם בשקל הקודש! שהוא סלע. [ואף שבאונס ובמוציא שם רע לא כתיב "שקלים" אלא "כסף", ילפינן להו ממפתח דכתיב ביה "כסף ישקול כמוהר הבתולות", ד"ישקול" לשון שקלים הוא].

והסלע האמור בהם הוא אחד מעשרים וחמשה שבמנה צורי!

ובולן [כל החייבים בנתנת כסף], נפדין בכסף ובשוה כסף. ואינו מחויב ליתנם בכסף ממש. שהרי שוה כסף ככסף. חוץ מן השקלים שתורמין ללשכה באדר. שאין

מביאין שם אלא מטבע של חצי שקל. ולא שוה כסף.

גמרא:

והוינן בה: מנה צורי ששינו במתניתין, מהו?

אמר רבי אסי: מנה של צורי! שהוא יוצא במדינת צור. ויש בו עשרים וחמשה סלע צורי, שכל אחד מהם שוה ד' זוזים של כסף.

רבי אמי אמר: סלע צורי של פדיון הבן ושל כל אלו השנויים במתניתין, הוא דינרא ערבא [ישמעאלין].⁽⁸⁾

שנתחייב בפדיון בנו, וכאשר נראה גם מרש"י כאן בד"ה ובהנך.

ג. הקשו התוספות: היכי טריף ממשעבדי, הא אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, והא איכא חמש בני חורין. ואם היה פורק בנו תחילה הוה ניחא. אך אכתי קשה: יחזרו הלקוחות ויגבו את אחריותם מחמשת הסלעים שבידו! ? ותירצו: דהכא מלקוחות שקנו מאביו לפיכך אין חורין על הנכסים שקנה הוא. ובפשוטו צריך לומר, שאף קושייתם הראשונה לא היתה אלא לפי סברתם בתחילה, שהמכירה ללקוחות נעשית על ידי האב. אבל לפי מה שכתבו בתירוצם שהלקוחות קנו מן הסב, שוב ממילא אין מקום לקושייתם הראשונה כי למה לא יגבה הכהן מהנכסים המשועבדים למצותו של הסב, והרי אין בני חורין למצותו של הסב אלא למצותו של האב. וכן מבואר ב"מנחת חינוך" מצוה שצב [אחר שהקדים בשם "החינוך" שמצות האב לא פקעה משיגדיל

הבן], שאם אצל האב יש משועבדים ולכנו יש בני חורין, אין הלקוחות יכולים לדחותו להבני חורין של אחר, כיון דעל כל אחד המצוה והשעבוד רמיה עליו והכהן גובה מאיזה שירצה. ואם כי לשונם לא משמע כן, ראה בתוספות בקידושין כט ב שכתבו בשם ר"י כעין תירוץ זה, כדי ליישב הקושיא איך גובים משועבדים במקום שיש בני חורין, ראה שם היטב, ובמהרש"א שם.

ומיהו בכתבים המיוחסים להגרי"ז הבין בשיטת התוספות כאן, ש"אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין" שייך גם באופן שהסב הוא זה ששעבד את נכסיו, כי מאחר שלמצות פדיון הבן יש בני חורין — בין אצל הסב ובין אצל האב — שוב אין גובים מנכסים משועבדים, ראה עוד שם.

8. כן פירש רש"י. ובתוס' פירשו דינרא ערבא שוה כחמש סלעים ביחד.

שתותא מעשרים וארבעה הנותרים, שהיא ארבעה זוז. נמצא בהנך שנותרו שיעור לפדיון הבן בדיוק.

דהשתא הוי להו עשרין מתקלי [דינרים] במתקלי [במשקל] דינרא צורי. דאינון עשרין ותמניא זוזי ופלגי ועוד פלגא דדנקא: כלומר, עשרים דינר צורי שוים לעשרים ושמונה וחצי דינרים ערבים ועוד פונדיון [חצי שישית של דינר].

אמר רבא: סילעים [סלעים, שהם שקלי הקדש] דאורייתא — תלתא דינרים ותילתא הוי כל סלע. דהא כתיב "עשרים גרה השקל". ומתרגמינן "עשרין מעין". ותניא: יש מעה כסף הן דינר! נמצא השקל שוה לשלשה דינרים ושליש.

מיתבי: המקדיש שדהו בשעה שהיובל נוהג, פודה כל בית זרע חומר שעורים ממנו בחמישים שקל כסף. וחשבון זה הוא כשהקדישה בשנה הראשונה של היובל, שאינה יוצאת מידי הקדש אלא ליובל הבא. נמצא שהקדישה לארבעים ותשע שנים. אבל אם הקדישה שתיים או שלש שנים לפני היובל נותן לפדיונה סלע ופונדיון לכל שנה שנותרה עד שתצא ביובל. נמצא שערך הפדיון למ"ט שנים הוא מ"ט סלעים ומ"ט פונדיונים.

וקתני עלה בתורת כהנים: והלא סלע של קדש ארבעים ושמונה פונדיון [שהסלע ארבעה דינרים והדינר שש מעות והמענה שני פונדיונים], ופדיון של מ"ט שנים הוא חמישים סלעים. ולפי החשבון האמור של

רבי חנינא אמר: סלע של פדיון הבן שוה כאיפתרא פוסריתא [סלעים קטנים], דמזבנא תמניא מהם בדינרא צורי. וחמש איסתרא מינייהו, בעינן לפדיון הבן! ופליג אתנא דמתניתין שמצריך חמש סלעים צוריים, שהם עשרים דינרים.⁹

א-1 רבי יוחנן אומר: דינרא הדריינא [דינר זהב שטבוע במטבע של אדריינוס קיסר] או דינר טריינא [במטבע של טריינוס קיסר] דשייפא [ישן ביותר, ונישוף שם המלך מחמת יושנו], דמזבנא דינרים אלו בעשרים וחמשה זוזי [דינר כסף צורי] — דל מינייהו דדינרי זהב אלו שתותא [שישית], ואינדך, הנותר מאותו דינר לאחר הפחתת השתות, זהו השיעור לפדיון הבן.

ומקשינן: חני הנותרים לאחר ניכוי השתות, עשרים וחד זוז נכי דנקא [פחות ששית] הוי! שהרי דינר הזהב כולו יש בו עשרים וחמשה זוז. ושתות מעשרים וחמשה זוז הם ארבעה זוז ושתות. נמצא שאחר ניכוי שתות ממנו נותרו עשרים ואחד זוז פחות שתות. והרי לפדיון הבן סגי בה' סלעים שהם עשרים זוז, שהסלע הוא ארבעה זוז.

ומשנינן: אלא דל שתותא מדינר הזהב ועוד זוזא, והנך הנותרים הוי שיעור לפדיון הבן.

ושוב מקשינן: ואכתי קשיא, דהא לאחר ניכוי הזוז רק עשרים זוזי נכי דנקא [פחות שישית] הוי! והא בעינן עשרים זוז.

ומשנינן: אלא דל קודם זוזא מדינר הזהב. ונותרו עשרים וארבעה זוז. ואחר כך דל עוד

9. כן פירש רש"י. אבל תוס' פירשו דאיסתרא הוא שמינית דינר זהב של סוריא. שיש בו